

Затверджено Вченою Радою
ОНУ імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА

(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут Психології та соціальної роботи

Кафедра соціальної і прикладної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Хмарський В.М.

“ ” 2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ, КОНЦЕПЦІЇ ТА СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ НАУКИ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

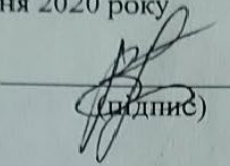
Спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Розробник: **Подшивалкіна В.І.**, доктор соціологічних наук, професор
(вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Навчальна програма з дисципліни «Історія, концепції та сучасні досягнення науки» затверджена на засіданні кафедри соціальної і прикладної психології

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 року

Завідувач кафедри

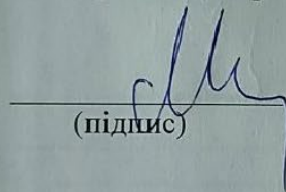

(підпис)

Подшивалкіна В.І.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи :

Протокол №1 від "2" вересня 2020 року

Голова НМК

(підпис)

Кременчуцька М.К.
(прізвище та ініціали)

ступ

Навчальна програма дисципліни “Історія, концепції та сучасні досягнення науки” складена відповідно до освітньо-професійної/освітньо-наукової програми підготовки «доктора філософії» за спеціальністю 053 «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія, концепції та проблеми сучасної психології

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. Дисципліни “Історія, концепції та проблеми психології” входить до нормативних дисциплін з загальної підготовки.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістовних модулів:
Змістовний модуль 1. Історичний розвиток національних наукових психологічних шкіл, наукових психологічних теорій та концепцій
Змістовний модуль 2 . Методологічні проблеми психології

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни “ Історія, концепції та проблеми психології” полягає у створенні умов для засвоєння докторантами самостійного історіографічного аналізу робіт класиків психології, генези формування сучасних психологічних концепцій та сучасних дискусій з проблем психології.

Завдання дисципліни “ Історія, концепції та проблеми психології”:

1. систематизація знань про процеси та феномені, що виникають у сучасній психології;
2. формування вмінь історіографічного аналізу робіт класиків вітчизняної психології;
3. формування навичок аналізу сучасних психологічних концепцій;
4. розвиток умінь аналізувати конструктивні особливості сучасних теорій та концепцій;
5. розвиток навичок презентації результатів історіографічного аналізу психологічних творів;
6. розкрити основні напрямки сучасних дискусій з ключових проблем психології.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

ІК - Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі психології, в тому числі професійної та/або дослідницько- інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних психологічних знань та/або професійної практики

ЗК1 - Здатність виділяти, ставити та вирішувати науково- дослідницькі проблеми.

ЗК3 - Здатність планувати і здійснювати комплексні самостійні дослідження на основі системного наукового світогляду із застосуванням сучасних інформаційно- цифрових та комунікаційних технологій.

ЗК4 - Знання предметної області та розуміння професійної діяльності за спеціальністю.

СК1 - Здатність виокремлювати, систематизувати, розв'язувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

СК4 - Здатність до самоменеджменту, планування і розв'язування задач власного професійного і особистісного зростання, відповідальність за навчання інших при проведенні науково- педагогічної діяльності.

СК5 - Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики у галузі психології.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач третього освітнього рівня демонструвати наступні результати навчання:

ПРН 1 Володіння концептуальними та методологічними знаннями в галузі психології, бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності на

межі предметних галузей.

ПРН 2 Знання та розуміння основних психологічних концепцій, парадигм, теоретичних та практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових психологічних знань.

ПРН 3 Знати та переосмислювати існуючі та \ або створювати (за потреби) нові теоретичні моделі та психологічні підходи до аналізу й інтерпретації одержаних результатів наукового дослідження.

ПРН 7 Використовувати сучасні методи пізнання, аналізувати сучасну наукову картину світу, відрізнити наукове знання від поза наукового, визначати фактори, що впливають на розвиток науки.

ПРН 8 Володіти комунікативними навичками, доступно і аргументовано представляти результати досліджень проблем психологічної теорії та практики, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН 13 Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

ПРН 14 Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел на основі сучасних методологій наукової діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій.

ПРН 15 Уміти критично і системно оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначати перспективи подальших наукових розвідок.

ПРН 16 Дотримуватись з опорою на закон етичних норм, враховувати авторське право та норми академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, що становить 4 кредита ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни " Історія, концепції та сучасні досягнення науки "

Змістовний модуль 1. Історичний розвиток національних наукових психологічних шкіл, наукових психологічних теорій та концепцій

Тема 1. Історія психологія XIX століття -XX століття як предмет наукової рефлексії.

Тема2. Історичні контексти формування вітчизняної психології.

Тема 3. Історичні контексти розвитку психології в ОНУ. М.Я.Грот та його методологічні пошуки. М.М.Ланге та експеримент у вітчизняній психології

Змістовний модуль 2. Методологічні проблеми психології

Тема 4. Теорія, концепція, походи. Зміна наукових парадигм і теоретичне знання. Емпіричні та теоретичні об'єкти у сучасних психологічних концепціях. Поняття наукового факту.

Тема 5. Сучасний понятійний апарат вітчизняної психології. Категорії та поняття. Структура понять.

Тема 6. Сучасні аспекти психофізичної, психофізичної та психогностичної проблем.

3. Рекомендована література

Основна

1. [Грот Н. Я. Психология чувствований в ее истории и главных основах. – 1879-1880 .- С. 432-433 <http://books.e-heritage.ru/book/10076076>](http://books.e-heritage.ru/book/10076076)
2. Ланге.Н.Н. Отчет о докторском диспуте // Вопросы философии и психологии.-1894 – Кн. 24.-С.564-617.
3. Ланге Н.Н. Психологические исследования. Закон перцепции. Теория волевого внимания. – Одесса. 1893. – 296 стр.
4. Ланге Н.Н. Психология. – М.: Изд-во Т-ва “Мир”, 1914. – 312 с.
5. Ланге Н.Н. Психический мир: Избранные психологические труды / Под ред.М.Г. Ярошевского. М.: Изд-во “Институт практической психологии”, Воронеж: НПО “Модэк”, 1996.
6. Акімова Л.Н. Становлення і розвиток вітчизняної експериментальної психології (на матеріалі Південноукраїнського регіону) / А.Л. Наумівна: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Одеський національний ун-т ім. І.І.Мечнікова. — О., 2001. — 19с.
7. Ананьев Б.Г. Очерки истории русской психологии XVIII- XIX веков. – М., 1947.
8. Гордієвський М.І. Наукова й громадсько-педагогічна діяльність професора М.М. Ланге // Научное наследие Н.Н.Ланге. Коллективная монография. Научная редакция проф.д.с.н. В.И Подшивалкиной. – Одесса: Астропринт, 2010.-С 266-314

9. Культуротвірна функція психологічної науки : монографія / Г.О. Балл, Н.А. Бастун, О.В. Губенко, В.В. Депутат, О.В. Завгородня, Ю.М. Крилова-Грек, В.Ф. Литовський, В.О. Медінцев, С.О. Мусатов, І.Є. Разделенко ; за ред. Г. О. Балла. – К. ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 264 с.
10. Історико-психологічна реконструкція психологічної думки в етнокультурному просторі України : колективна монографія / 1. / [В. Т. Куєвда, В. М. Летцев, В. Ф. Литовський та ін.] ; за ред. В. Т. Куєвди, В. В. Турбан. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 205 с. - (15,0 др. арк.). – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/5428>
11. Становлення психологічної думки в Україні: провідні ідеї та історія розвитку : колективна монографія / В. В. Турбан, Л. З. Сердюк, Ю. Т. Рождественський [та ін.] ; за ред. В. В. Турбан. — К.-Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. — 306 с. 2015 pp.). – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8531>
12. Мельник О.А. Формування основ психологічного пізнання людини у писемній спадщині Київської Русі: монографія / О.А. Мельник. – Умань, 2015. – 261 с.
13. Рождественський Ю. Т. Становлення професійної психології в Києво-Могилянському колегіумі (1632-1650) // Проблеми загальної та педагогічної психології. Зб.наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка. - К. : Гнозис, 2010. - Т.ХІІ. – Ч.2. – С. 264-281. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/5399>
14. Турбан, В. В. Феноменологія розуму: етичні вчення нового часу / В. В. Турбан // Актуальні проблеми психології. Етнічна психологія. Історична психологія. Психолінгвістика Збірник наукових праць // За ред. С.Д. Максименка. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». - № 5 (ІХ). – 2010. - С. 278-285. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/5373>
15. Чепа М.-Л. А. Історична пам'ять як категорія психологічної науки та суспільної практики // Актуальні проблеми психології: Етнічна психологія. Історична психологія. Психолінгвістика / За ред. акад. С. Д. Максименка, М. - Л. А. Чепи. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – Т.9. - Ч.5. - С. 145-156.
16. Летцев В. М. Бібліографія психологічних, педагогічних та філософських праць В. В. Зеньковського // Альманах Научного архива Психологического института: Челпановские чтения 2008. – М. : ПИ РАО, МГППУ, 2008. – С. 192–201.
17. Климов Е.А. Не пора ли задуматься о«деспотизме языка» в психологии? Психология. Журнал Высшей школы экономики. 2007. Т. 4, № 2. С. 48–55. <http://psy-journal.hse.ru/data/2011/04/26/1210833676/48-55.pdf>
18. Кричевец А.Н. Ценностно-перформативное измерение психологических теорий. Психология. Журнал Высшей школы экономики. 2010. Т. 7, № 4. С. 3–19. <http://psy-journal.hse.ru/data/2011/04/21/1210903813/7-1.pdf>

19. Куєвда В. Психологічні ретроспекції української етнокультурної моделі: монографія / [В. Т. Куєвда, Т. В. Ковтунович]: за ред. М.-Л. А. Чепи. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 104 с. <http://lib.iitta.gov.ua/7289/>
20. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Основы теоретической психологии. М.: ИНФРА-М, 1998. 528 с.
21. Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологии.- М., 2006. 316 с.
22. Тихомиров О.К. Понятия и принципы общей психологии. М.: МГУ, 1992. 87 с. Ткаченко О. М. Принципи і категорії психології. — Київ, "Вища школа", 1979
23. Мазилев В.А. Методология психологической науки, Ярославль, 2003
24. Маланов С.В. Методологические и теоретические основы психологии. - М., Издательство: МПСИ, 2005.- С. 333
Дорфман Л.Я. Методологические основы эмпирической психологии: от понимания к технологии. – М., 2005.- 286 с.
25. Рибалка В.В. Методологічні основи психології. - Київ, 2004.- 275 с.
26. Максименко С.Д. Генезис существования личности.- К, 2006- 239 с.
27. Стёпин В.С. Теоретическое знание.- Москва 1999
28. Розин В.М. Проблема эпистемологического статуса психологических построений (психологический закон, теория, идеальный объект, схема) Психология. Журнал Высшей школы экономики, 2010. Т. 7, № 2. С. 3–25. <http://psy-journal.hse.ru/data/2011/04/21/1210920480/3-25.pdf>
29. Юревич А.В. Методологические и теоретические проблемы психологии. Структура психологических теорий // Психологический журнал.- 2003 .- №1.- С. 34-42

Додаткова

1. Тюков А.А. Психология XXI века: пророчества и прогнозы (Круглый стол) // Вопросы психологии, №1, 2001, с.6-8.
2. Юревич А.В. Психология и методология // Психологический журнал. 2000. № 5. – С. 35-46
3. Юревич А.В. Интеграция психологии: утопия или реальность? // Вопросы психологии.-2005.- N 3.- С.16-28.
4. Юревич А.В. Методологические и теоретические проблемы психологии. Структура психологических теорий // Психологический журнал.- 2003 .- №1
5. Юревич А.В. Интеграция психологии: утопия или реальность? // «Вопросы психологии», 2005, № 3. С.16-28
6. Юревич А.В. «Онтологический круг» и структура психологического знания // Психологический журнал. 1992. Т. 13. № 1. с. 6 –14.
7. Подшивалкіна В.І. Проблеми професійного самовизначення та професійної диференціації психологічного товариства // Психологія та суспільство, 2005 № 1 –С. 7-16
8. Подшивалкіна В.І. Соціотехнологічні аспекти професійної діяльності спеціалістів гуманітарного профілю // Психологія та суспільство, 2005 № 3 –С. 5-26

9. Янчук В.А. Методолого-психологічні основи розвитку психологічної науки в культурно-науковій традиції постмодерну // Білоруський психологічний журнал. 2004. № 1, с. 3-14.
10. Янчук В.А. Методолого-теоретичні основи розвитку організаційної психології в традиції постмодерну- Психологія. 2005. № 1, с.
11. Ждан А.Н. Из истории вопроса о соотношении теории и эксперимента в психологии // История становления и развития экспериментально-психологических исследований в России. М.:Наука, 1990, с. 30-41.
12. Чуприкова Н.И. Психика и предмет психологии в свете достижений современной нейронауки // Вопр. психол. 2004. № 2. С. 104–118.
13. Нагель Т. Мыслимость невозможного и проблема духа и тела // Вопросы философии. 2001. N 8.
14. Александров Ю. И., Сергиенко Е. А. Психологическое и физиологическое: континуальность и/или дискретность? // Психологический журнал, 2003, №6
15. Костин А.Н. Парадокс недизъюнктивности психики и дискретности нейрофизиологических процессов // Психологический журнал, 2002, № 5
16. Дубровский Д. И. Проблема духа и тела: возможности решения// Вопросы философии. 2002.№ 10. - С. 92-107
17. Нагель Т. Мыслимость невозможного и проблема духа и тела // Вопросы философии. 2001. N 7 – С.21-34

4. Інформаційні ресурси

http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/16139/1/O_Kokhanova_IP_IL.pdf
<http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/posibnykip2008.pdf>

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання - іспит

6. Методи діагностики успішності навчання

- контроль за самостійною роботою (перевірка конспектів, виконання завдань до практичних занять, захист рефератів за обраною темою, презентація наукових досліджень тощо);

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання.

Диференційовані оцінки:

Оцінка "відмінно" / А — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; засвідчив уміння

критично оцінювати варіантні підходи щодо сутності норм та уявлень; оволодів навиками аналізувати, моделювати та адекватно оцінювати ситуацію; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в даній області; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо.

Оцінка "добре" В, С — виставляється, якщо здобувач третього рівня вищої освіти виявив достатньо повні знання курсу; дає правильні, хоча і не завжди повні визначення явищ дійсності; оволодів навичками співвідносити теоретичні знання з конкретними ситуаціями; висловлює своє ставлення до варіантних теорій щодо сутності явищ; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень.

Оцінка "задовільно" D, E — здобувач третього рівня вищої освіти взагалі засвоїв програмний матеріал курсу в передбаченому обсязі з деякими неточностями у визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не завжди адекватно; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; виклад матеріалу непослідовний, неточний, з наявними помилками.

Оцінка "незадовільно" FX, F — здобувач третього рівня вищої освіти виявив слабкі (відсутність) знання теоретичного програмного матеріалу; не зміг дати визначення основних провідних категорій та явищ; відсутні навички адекватної оцінки норм і теорій; виклад матеріалу непослідовний, нелогічний, фрагментарний, з грубими помилками.